

מצה עשירה

❶ פסחים (לה-לו):

אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש – אין חייבין על חימוצה כרת. יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין, ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנמ. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: מאי טעמא דריש לקיש? – אמר ליה: דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה – חייבין על חימוצו כרת. והא, הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו, דהויא ליה מצה עשירה – אין חייבין על חימוצה כרת...
איתער בהו רב אידי בר אבין, אמר להו: דרדקי, היינו טעמא דריש לקיש: משום דהוו להו מי פירות, ומי פירות אין מחמיצין.

❷ שם לו.

והתניא: אין לשיין עיסה בפסח ביין ושמן ודבש.

❸ מגן אברהם, תע"א, ס"ק ה:

(פמ"ג) (מחה"ש) מצה עשירה - פי' שנילושה במי פירות לבד אבל נילושה במי פירות עם מים יוצאין בה בשעת הדחק וראייה ממנחות וא"כ אסור לאוכלה בע"פ (מהר"ל בס' גבורות ה' וב"ח)...
[ולא נראה] אלא ודאי אפי' עם מים אין יוצאין משום מצה עשירה.

❹ רמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ה ה"כ):

מותר לתת התבלין והשומשומין והקצח וכיוצא בהן לתוך הבצק, וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן או דבש וחלב או לקטף בהן, וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד, לא משום חמץ אלא כדי שיהיה (דברים ט"ז) לחם עוני, וביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני.

❺ רבינו חננאל (פסחים לו):

ושנינן הא דאסור מצה עשירה ביום טוב ראשון בלבד בזמן שעונין אחריו דברים והן ההגדה שאמר מצה זו שאנו אוכלין על שום מה וכו' אסור אותו זמן לאכול מצה עשירה דבעינן עוני.

❶ תוס' (לה; ד"ה ומי פירות):

ומי פירות אין מחמיצין - היינו להתחייב כרת כדאמרינן בהדיא אין חייבין על חימוצו כרת אבל לאו אית ביה... וקשה דלקמן (דף מ.) מסקינן גבי קימחא דאבישונא אבל מי פירות שרי דמי פירות אין מחמיצין משמע דשרינן לגמרי וכן פי' ר"ת דאין מחמיצין כל עיקר. והא דאמר תשרף מיד כשעירב עמהן מים דאז ממהרות יותר להחמיץ ועל הא אמר דאין בהן כרת אבל לאו אית ביה אבל היכא דלית ביה תערובת מים כגון יין וחומץ ושאר מי פירות שרו לגמרי...

❷ רש"י פסחים לו. ד"ה אין לשיין:

אין לשיין את העיסה - של מצות ביין ושמן ודבש - מפני שקרובה וממהרת להחמיץ, ואין אדם יכול לשומרה, לפיכך, אם לש - תשרף מיד... [ולריש לקיש] דאמר לעיל 'מי פירות אין מחמיצין' - לא קשיא הך, דאיהו אין חייבין על חימוצו כרת קאמר, ולא הוי חמץ גמור אלא חמץ נוקשה הוי - כלומר רע, ואותו חמוץ הן ממהרין להחמיץ, ואי אפשר לשומרן.

8 רמב"ם חמץ ומצה פ"ה ה"ב:

חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אינם באין לידי חמוץ אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח הבצק הרי זה מותר באכילה, שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין... והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם, ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין.

9 ראב"ד שם:

השגת הראב"ד: אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח כל הבצק הרי זה מותר באכילה. א"א אין דבר זה פשוט ולא הכל מודים בו דנהי דאין עושין חמץ גמור ואין חייבים על חמוצו כרת אבל נוקשא הוי מיהת ואסור.

10 שולחן ערוך תס"ב, א:

מי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל, ומותר לאכול בפסח מצה שנילושה במי פירות אפילו שהתה כל היום.

11 רמ"א שם:

הגה: ובמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פירות... ואין לשנות - אם לא בשעת הדחק, לצרכי חולה או זקן הצריך לזה.

14 שו"ע (תס"ב, ג):

מותר ללוש בין אעפ"י שאי אפשר לו בלא טיפת מים שנופלת בשעת הבצירה, ואף לכתחלה רגילים ליתן מים בשעת הבציר כדי להתיר נצוק ואף עפ"כ אין לחוש להם, הואיל וכבר נתבטלו המים בין קודם שלשו העיסה.

12 משנה-ברורה שם ס"ק טו:

דחוששין לכתחילה לסברת הני פוסקים דסבירא להו דמי פירות בלחודייהו גם כן מחמיצים וממהרין גם כן להחמיץ; וגם חוששין שמא נתערב בהם מעט מים, דלכולי עלמא מחמיץ.

15 פסחים כח: ר' שמעון: "כל מחמצת" - לרבות

אפילו החמיץ על ידי דבר אחר.

13 בית-יוסף שם בשם הכלבו:

כתב הכל בו (סי' מ"ח, י"ג): נהגו שלא לעשות מצה עשירה כלל בשני ימים ראשונים, דלא אתי לאחלופי בה ולמיכל מינה מצות חובה.

תהליך החמצה רגיל		
אנזמים	חלבונים (גלוטן)	עמילן

3 אנזימים - כשהחשוב שבהם: בטת עמילן

מי פירות:

- ☒ חומציות
- ☒ ריכוז סוכר מעל 35%
- ☒ כהל מעל 12.5%

עמילן
גלוקוז
כוהל

התנדפות הכוהל (הגז) - יוצרת החמצה ותפיחה

סודיום ביקרבונט

מים

החומצה והבסיס מגיבים. מעל 60 מעלות מתפרקת

נפלט הרבה פחמן דו חמצני

